

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1969-1970.

2 JUNI 1970.

Voorstel van wat houdende instelling
van een stelsel van studietoelagen en -leningen.

TOELICHTING

MIJNE HEREN,

Het globaal bedrag van de kredieten, die ter beschikking gesteld worden van het Nationaal Studiefonds, dat werd opgericht door de wet van 19 maart 1954 met het oog op het toekennen van studiebeurzen voor het secundair onderwijs, het hoger niet-universitair onderwijs en het universitair onderwijs, heeft een aanzienlijke toename gekend tijdens de 15 jaar dat het Fonds bestaat. In 1955-56 bedroegen deze kredieten 150 miljoen frank; in 1967-68 waren de vooruitzichten 868 miljoen frank; op de begroting voor 1969 werd 1.011.819.000 frank ingeschreven.

De omvang zelf van deze bedragen alsook hun geregelde toename vereisen dat zij op de meest doeltreffende wijze worden aangewend.

Toch wordt de jongste jaren veelvuldig kritiek geleverd op de wijze waarop het Nationaal Fonds over deze kredieten beschikt.

De meest fundamentele kritiek slaat op het gebrek aan een coherent beleid dat gesteund is op doelstellingen die na overleg met alle betrokkenen klaar en duidelijk werden bepaald en berust op statistische gegevens en op wetenschappelijk opgestelde vooruitzichten.

Deze gegevens moeten worden bestudeerd, aangevuld en vergeleken met andere, in het bijzonder wat betreft de sociale stratificatie van de bursalen want een van de voornaamste punten van kritiek is het uitblijven van een werkelijke gelijkheid van kansen om de kennis te verwerven en toegang te krijgen tot het hoger en universitair onderwijs.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1969-1970.

2 JUIN 1970.

Proposition de loi tendant à instaurer
un régime d'allocations et de prêts d'études.

DEVELOPPEMENTS

MESSIEURS,

Le montant global des crédits mis à la disposition du Fonds national des études institué par la loi du 19 mars 1954 en vue d'octroyer des bourses d'études pour l'enseignement secondaire, l'enseignement supérieur non universitaire et l'enseignement universitaire a pris un développement considérable au cours des 15 années d'existence du Fonds. En 1955-56, ces crédits s'élevaient à 150 millions de francs; en 1967-68, les prévisions atteignaient 868 millions; le budget de 1969 contenait une inscription de 1.011.819.000 francs.

L'ampleur même de ces ressources et leur croissance régulière exigent qu'elles soient utilisées de la manière la plus efficace possible.

Or, de nombreuses critiques se sont élevées au cours de ces dernières années au sujet de la manière dont le Fonds national des études en dispose.

La critique fondamentale est l'absence d'une politique cohérente reposant, d'une part, sur des objectifs clairement déterminés après concertation avec tous les intéressés et, d'autre part, sur des données statistiques et des projections scientifiquement établies.

Ces données devraient être étudiées, complétées, confrontées avec d'autres, notamment en ce qui regarde la stratification sociale des boursiers, car une des principales critiques énoncées est l'absence d'une véritable égalité des possibilités d'acquérir le savoir et d'accéder aux études supérieures et universitaires.

Wat het overleg met de betrokkenen betreft, moet men vaststellen dat de Hoge Raad van het Fonds slechts zeer zelden bijeen komt en dat hij onvoldoende representatief is voor de direct-belanghebbenden (ouders, studenten, sociale organisaties).

In bepaalde kringen wordt voorgesteld aan het Fonds de vorm van een parastataal organisme te verlenen. De onder-tekenaars van dit wetsvoorstel zijn evenwel van mening dat deze formule geen voordeel biedt, omwille van het feit dat er buiten de kredieten die door de overheid ter beschikking worden gesteld, weinig of geen particuliere giften of legaten worden ontvangen.

Zij stellen dan ook voor het Fonds af te schaffen.

Een van de belangrijkste doelstellingen van dit wetsvoorstel is dus de voortzetting van een doeltreffend beleid inzake studietoelagen mogelijk te maken door bij ieder ministerie van nationale opvoeding een hoge raad op te richten. Beide raden zouden gezamenlijk kunnen vergaderen, wanneer de gemeenschappelijke objectieven voor de ganse Natie moeten worden bepaald.

De auteurs van dit wetsvoorstel hechten groot belang aan het uitstippelen van een beleid inzake studietoelagen : wetenschappelijke studies, prospectie, taak van de hoge raden. Dit moet een soepel en doeltreffend beleid mogelijk maken.

Deze politiek moet steunen op studies en op objectieve gegevens, die dringend bij elkaar moeten worden gebracht. Het gemis hieraan wordt betreurd door allen die bezorgd zijn om de voortzetting van een samenhangend en sociaal beleid inzake studietoelagen. Op dit ogenblik beschikt men over geen enkel concreet element om te kunnen uitmaken welke de sociale stand of de inkomenscategorie is van de actueel begunstigen, hoevelen onder hen tot een groot gezin behoren, enz. Een inhouding op de jaarlijkse bedragen die voor het toelagenstelsel worden besteed, ten einde de diensten van het departement in staat te stellen een wetenschappelijke studie van al deze elementen te verrichten, zou volledig gerechtvaardigd zijn.

Een jaarverslag, dat uitgegeven wordt door de diensten voor studietoelagen en -leningen en dat regelmatig en zonder achterstand verschijnt, zal het publiek en de politieke verantwoordelijken over deze gegevens moeten inlichten.

Het algemeen beleid zou dus door een Hoge Raad voor studietoelagen en -leningen worden uitgewerkt. Nochtans zou men kunnen overwegen dat een deel van de geldmiddelen ter beschikking van de ministers wordt gelaten ten einde aan bepaalde regionale behoeften tegemoet te komen, indien zou blijken dat de deelname aan hogere studies in een of ander gewest veel lager zou liggen dan het gemiddelde, of indien het nodig mocht zijn de jongeren voor een of andere studierichting aan te moedigen, enz.

Deze wijzigingen van institutionele aard zijn slechts het middel om een doeltreffend beleid te realiseren.

En ce qui regarde la consultation des intéressés, on doit constater que le Conseil supérieur du Fonds ne se réunit que fort rarement et qu'il n'est pas suffisamment représentatif des intéressés directs (parents, étudiants, organisations sociales).

On propose dans certains milieux de conférer au Fonds la forme d'un organisme parastatal. Les auteurs de la présente proposition de loi pensent toutefois que cette formule n'offre aucun avantage, du fait qu'en dehors des crédits mis à sa disposition par les pouvoirs publics, il n'a guère recueilli de dons ni de legs de la part des particuliers.

Aussi proposent-ils de supprimer le Fonds.

Un des principaux objectifs de la présente proposition de loi est donc de permettre la poursuite d'une politique efficace des allocations d'études par la création auprès de chacun des ministères de l'Education nationale d'un conseil supérieur. Ces conseils pourraient se réunir quand il y a lieu de définir les objectifs communs à l'ensemble de la Nation.

Les auteurs de la présente proposition de loi attachent une grande importance à la détermination de la politique des allocations d'études : études scientifiques, prospection, rôle des conseils supérieurs. Ceci doit permettre une politique souple et efficace.

Cette politique doit reposer sur des études et des données objectives qu'il est urgent de réunir. Leur absence est regrettée par tous ceux qui ont le souci de voir poursuivre une politique cohérente et sociale dans le domaine des allocations d'études. On ne dispose pour le moment d'aucun élément concret permettant de déterminer quelle est la classe sociale ou de revenus des bénéficiaires actuels, combien de ceux-ci appartiennent à des familles nombreuses, etc. Un prélèvement opéré sur les montants annuels consacrés au régime des allocations, en vue de permettre aux services une étude scientifique de tous ces éléments, serait pleinement justifié.

Un rapport annuel publié par les mêmes services d'allocations et de prêts d'études et paraissant régulièrement et sans retard devra informer le public et les responsables politiques sur ces données.

La politique générale serait donc élaborée par un Conseil supérieur des allocations et prêts d'études. Toutefois, on pourrait envisager de laisser à la disposition des ministres une part des ressources en vue de faire face à certains besoins régionaux, s'ils constatent que dans telle ou telle région la participation aux études supérieures est de loin inférieure à la moyenne, qu'il y a lieu de stimuler les jeunes vers telles études, etc.

Ces modifications d'ordre institutionnel ne sont cependant que le moyen de réaliser une politique efficace.

De auteurs van dit wetsvoorstel menen dat een stelsel van studietoelagen tot doel heeft aan alle jongeren met voldoende begaafdheid, de morele en de materiële stimulans te bieden om hun vorming en hun opleiding zo ver mogelijk door te zetten, welke ook de economische en sociale levensvoorwaarden zijn waarin zij zich bevinden.

Bovendien stellen de auteurs voor dat de aanwending van fondsen — die, hoe omvangrijk ook, steeds beperkt zijn — wordt toegespitst op de meest kritieke punten, met name op de minst-begunstigde sociaal-economische groepen, op bepaalde onderwijsvormen en -niveaus, alsook op het functioneel karakter van de toegekende toelagen.

De tussenkomsten dienen niet uitsluitend gezien te worden in functie van de individuele aanvragen, doch dienen eveneens geprojecteerd op de achtergrond van de sociaal-economische noden en mogelijkheden.

Het gaat hier geenszins om het toekennen aan een zo groot mogelijk aantal sollicitanten van dikwijls weinig doeltreffende toelagen, doch wel om het verzekeren aan diegenen die er werkelijk behoefte aan hebben, van een functionele hulp die niet enkel de eigenlijke studie-uitgaven dekt, maar rekening houdt met de werkelijke uitgaven die de betrokkenen moeten doen, in het bijzonder wanneer zij genoodzaakt zijn elders hun intrek te nemen, wanneer het gezin niet op voldoende wijze tot hun onderhoud kan bijdragen, wanneer zij zelf soms gezinslasten te dragen hebben, enz.

Het huidige systeem wordt gekenmerkt door een stilstand en zelfs door een achteruitgang. Ondanks de gevoelige verhogingen van de bedragen die voor studiebeurzen worden aangewend, heeft het bedrag van de gemiddelde beurs geen gelijke tred gehouden met de enorme stijging van de uitgaven, die ten laste vallen van de bursalen. Te dien einde zou een jaarlijkse aanpassing van dit bedrag aan de stijging van de levensduurte moeten worden voorzien.

Men moet er zich overigens voor hoeden de jongeren systematisch aan te sporen voor een of andere bevoorrechte onderwijsrichting en a priori te stellen dat de toelagen voor universitaire studies veel belangrijker moeten zijn dan deze die toegekend worden voor de andere vormen van hoger onderwijs, die soms beter aangepast zijn aan de aanleg van de jongeren en hun betere uitwegen bieden.

Bovendien mag men de keuze van een reeds overbevolkte studierichting niet aanmoedigen; men moet integendeel het kiezen van sectoren in expansie bevorderen. Terzake dienen de ministers op advies van de Hoge Raad hun verantwoordelijkheid op te nemen, in het bijzonder door de informatie van de belanghebbenden.

Het kan ook nuttig en in bepaalde gevallen, voornamelijk voor de hogere graad van het secundair onderwijs, zelfs noodzakelijk zijn dat de toegekende hulp een stimulans mogelijk maakt, waardoor de jongeren aangespoord worden om deze studies verder te zetten en te voltooien en de ouders om dit engagement mogelijk te maken.

De beperktheid van de geldmiddelen, de bekommernis om de efficiëntie, de wil om eenieder in staat te stellen de studies

Les auteurs de la présente proposition de loi estiment qu'un régime d'allocations d'études a pour objet d'accorder à tous les jeunes suffisamment doués le stimulant moral et matériel qui les incite à poursuivre le plus complètement possible leur formation et leur éducation, quelles que soient les conditions économiques et sociales dans lesquelles ils se trouvent.

Les auteurs estiment que l'utilisation des fonds — nécessairement limités quelle que soit leur ampleur — doit être axée sur les points les plus critiques, c'est-à-dire les catégories socio-économiques les moins favorisées, certaines formes et niveaux d'enseignement, ainsi que le caractère fonctionnel des allocations accordées.

Les interventions ne doivent pas être envisagées uniquement en fonction des demandes individuelles, projetées sur l'arrière-fond des besoins et possibilités économiques et sociaux.

Il ne s'agit pas d'accorder au plus grand nombre possible de sollicitants des allocations souvent peu efficaces, mais d'assurer à ceux qui en ont réellement besoin une aide fonctionnelle couvrant non seulement les dépenses d'études proprement dites, mais tenant compte des dépenses réelles auxquelles les intéressés ont à faire face, surtout lorsqu'ils sont contraints de loger en dehors de chez eux, que leur famille n'est pas à même de contribuer de manière suffisante à leur entretien, qu'ils ont eux-mêmes parfois des charges de famille, etc.

Le système actuel est marqué par un plafonnement et même une régression. Malgré les hausses sensibles des sommes consacrées aux bourses d'études, le montant moyen de la bourse n'a pas suivi l'accroissement considérable des dépenses incombant aux boursiers. Il faudrait prévoir à cette fin une adaptation annuelle de ce montant à la hausse du coût de la vie.

Par ailleurs, il faut se garder de pousser systématiquement les jeunes vers telle ou telle orientation privilégiée et d'admettre a priori que les allocations pour études universitaires doivent être plus importantes que celles accordées pour les autres formes d'enseignement supérieur, parfois mieux adaptées aux dispositions des jeunes et leur offrant de meilleurs débouchés.

Au surplus, il ne faut pas encourager le choix d'une orientation encombrée, mais stimuler les options en faveur des secteurs en expansion. Les ministres doivent, sur avis du Conseil supérieur, prendre leurs responsabilités à cet égard, notamment par une information des intéressés.

Il peut aussi être utile et même nécessaire dans certains cas, et particulièrement pour les études secondaires du degré supérieur, que l'aide accordée comporte un stimulant destiné à encourager les jeunes à s'engager et à poursuivre ces études, et les parents à permettre cet engagement.

La limitation des ressources, le souci de l'efficacité, la volonté de permettre à chacun de s'engager dans les études

te ondernemen waarvoor hij bekwaam is, brengen de auteurs van dit voorstel ertoe bepaalde beslissende opties te nemen.

Eerst en vooral dienen op alle niveaus meer selectieve criteria te worden opgesteld, die in de allereerste plaats gebaseerd zijn op het werkelijke inkomen van de aanvragers en van hun ouders.

Dit is het enige middel om de rechtvaardigheid en de doeltreffendheid van het systeem te verzekeren, en om de beschikbare middelen niet te versnipperen in een groot aantal weinig doeltreffende en zeer kostelijke tussenkomsten, maar om ze te concentreren ten voordele van hen die ze het meest nodig hebben, op een wijze dat de behoeften zoveel mogelijk worden gedekt.

Dit vereist eveneens een verhoging van de bedragen die ter beschikking worden gesteld van het toelagenstelsel, benevens een grondige studie van de efficiëntie van de beurzen die in het verleden werden toegekend. In functie van de resultaten van deze studie zou een aanpassing kunnen worden doorgevoerd van het plafond, waarboven geen enkele niet terug te betalen toelage zou worden toegekend.

Wel te verstaan dient rekening gehouden met verscheidene meer genuanceerde criteria dan uitsluitend met het bedrag van de inkomsten van de belanghebbenden, onder meer wanneer het een gehandicapte betreft, een lid van een groot gezin, enz.

Een tweede optie waarop hierboven reeds werd gewezen, ligt in het feit dat deze of gene studierichting niet kunstmatig mag worden aangemoedigd : middelbaar of universitair onderwijs, ten nadele van het technisch, artistiek, normaalonderwijs, enz.

Bij wijze van aanvulling bij de toelagen, voorzien de auteurs van het huidige wetsvoorstel in een stelsel van terug te betalen leningen.

Deze leningen zouden enerzijds worden toegekend aan diegenen, wier inkomsten het plafond voor het verkrijgen van toelagen overschrijden, en anderzijds ook aan diegenen die dergelijke toelagen genieten, als aanvulling hiervan.

Wanneer het gaat om het aanvatten of om het voortzetten van zgn. « postgraduate » studies, zou de Hoge Raad moeten onderzoeken in welke mate het *wenselijk* zou zijn de bijzondere hulp vanwege de gemeenschap te beperken tot eenvoudige leningen, wanneer deze specialisatie slechts voordeel biedt aan de betrokkene, zonder van bijzonder belang te zijn voor de gemeenschap.

Het voordeel van een aanvullend stelsel van leningen ligt in het feit dat voorzien wordt in een zekere reconstitutie van de fondsen om deze te spijzen en dat het mogelijk wordt dat een zelfde som achtereenvolgens door verschillende beneficiarissen wordt benut. Men dient in een systeem van terugbetaling te voorzien dat soepel is en over een voldoende tijdspanne wordt gespreid.

Secundair onderwijs.

— De auteurs van het voorstel menen dat de inspanningen dienen te worden toegespitst op het hoger secundair onder-

wijs, voor lesquelles il est doué amènent les auteurs de la présente proposition de loi à certaines options décisives.

Tout d'abord et à tous les niveaux, il importe d'établir des critères plus sélectifs basés en tout premier lieu sur les ressources réelles dont jouissent les demandeurs et leurs parents.

C'est là le seul moyen d'assurer la justice et l'efficacité du système, de ne pas gaspiller les ressources disponibles en un grand nombre d'aides peu efficaces et très coûteuses, mais de les concentrer en faveur de ceux qui en ont le plus besoin et en couvrant ces besoins le plus complètement possible.

Ceci exige à la fois une augmentation des ressources mises à la disposition du régime des allocations et une étude approfondie de l'efficacité des bourses accordées dans le passé. En fonction des résultats de cette étude, il pourrait y avoir lieu à une adaptation du plafond au-dessus duquel plus aucune allocation non remboursable ne serait accordée.

Il convient, bien entendu, de tenir compte de divers critères plus nuancés que le seul montant des ressources des intéressés : notamment s'il s'agit d'un handicapé, s'il appartient à une famille nombreuse, etc.

Une seconde option déjà indiquée ci-dessus est de ne pas encourager artificiellement telle ou telle orientation d'études : enseignement moyen ou université, au détriment des études techniques, artistiques, normales, etc.

A titre de complément aux allocations, les auteurs de la présente proposition de loi prévoient un système de prêts remboursables.

Ces prêts seraient accordés, d'une part, à ceux dont les ressources dépassent le plafond d'octroi des allocations, mais pourraient l'être aussi aux bénéficiaires d'une telle allocation, en complément de celle-ci.

Le Conseil supérieur devrait examiner dans quelle mesure, lorsqu'il s'agit d'entamer ou de poursuivre des études dites « post-graduate », il ne serait pas *souhaitable* de limiter l'aide spéciale accordée par la communauté à de simples prêts, lorsque cette spécialisation ne constitue qu'un avantage pour l'intéressé, sans profit spécial pour la communauté.

L'avantage d'un système complémentaire de prêts est d'assurer une certaine reconstitution des fonds destinés à alimenter les prêts, de permettre à un même montant de servir successivement à plusieurs bénéficiaires. Il conviendra de prévoir un système de remboursement souple et suffisamment étalé dans le temps.

Enseignement secondaire.

— Les auteurs de la proposition estiment qu'il y a lieu de concentrer les efforts sur l'enseignement secondaire supé-

wijs en dat elke niet terug te betalen toelage voor het lager secundair onderwijs moet worden afgeschaft.

Het is inderdaad op het einde van de leerplicht dat voor mindergegoede gezinnen het probleem rijst of de studies van de kinderen al dan niet worden voortgezet. Het is op dit ogenblik dat men bewust wordt van het inkomensverlies, dat een stimulans noodzakelijk blijkt en dat de uitgaven voor boeken en schoolgerief meer gaan kosten.

Dit moet gepaard gaan met een verlenging van de leerplicht en de integrale kosteloosheid van het onderwijs voor de gehele duur van de leerplicht.

— Men moet een eind maken aan het huidige systeem van selectiecomité's, waarvan de beslissingen al te dikwijls arbitrair worden genomen of ingegeven zijn door vooroordelen ten gunste van deze of gene onderwijsvorm, en het systeem dat van toepassing is voor het hoger en het universitair onderwijs uitbreiden tot het secundair onderwijs.

— Nadat een eerste selectie op basis van de inkomsten werd uitgevoerd, zou men een selectie moeten doorvoeren op basis van de schooluitslagen die bij middel van een advies van de P.M.S.-centra of op basis van andere beoordelingselementen werden genormaliseerd, zonder een nieuwe wedstrijd aan de kandidaten op te leggen.

— De Hoge Raad van het Fonds die wordt samengesteld op basis van de dubbele pariteit tussen het middelbaar en het technisch onderwijs, zal de vergissingen voorkomen die men op dit ogenblik moet betreuren.

Hoger universitair en hoger niet-universitair onderwijs.

Met dit voorstel willen de auteurs :

— de onrechtvaardige discriminatie tussen het bedrag voor universitaire en voor niet-universitaire beurzen opheffen;

— de huidige stagnatie in het democratiseringsproces van de hogere en de universitaire studies verhelpen.

Het is inderdaad van belang de hulp onder de vorm van beurzen te hersituëren in het geheel van de hulp die de gemeenschap biedt aan de studenten. Deze omvat de beurzen, de kinderbijslag en de belastingverminderingen voor personen ten laste. Op budgettair vlak vertegenwoordigen de studiebeurzen slechts een klein gedeelte van de inspanning die de gemeenschap zich getroost ten voordele van de studenten in het hoger onderwijs. Voegen wij hierbij nog de uitgaven voor het universitair onderwijs, waarvan alle studenten genieten, welke ook hun inkomsten of die van hun ouders mogen zijn.

— Komen tot een beperkter aantal beurzen om op een efficiëntere wijze de reële noden van de studenten te kunnen dekken, rekening gehouden met alle uitgaven voor onderhoud, logies, vervoer, studie, socio-culturele behoeften.

Het spreekt vanzelf dat de af te leggen afstand, de verplichting elders zijn intrek te nemen dan bij de ouders en dit soms op een betrekkelijk grote afstand, de gezinslasten van gehuwde studenten, belangrijke factoren zijn die in overweging moeten worden genomen.

rieur et de supprimer toute allocation non remboursable pour le degré secondaire inférieur.

En effet, c'est à la fin de l'obligation scolaire que pour les familles les moins favorisées se pose la question de savoir si l'enfant poursuivra ou non ses études. C'est au moment où surgit la considération du manque à gagner qu'un stimulant apparaît nécessaire, que les dépenses en livres et matériel scolaire deviennent plus coûteuses.

Ceci doit aller de pair avec une prolongation de la scolarité obligatoire et la gratuité intégrale de l'enseignement durant toute la durée de l'obligation scolaire.

— Il y aurait lieu d'abroger le système actuel des comités de sélection, dont les décisions sont souvent trop arbitraires ou inspirées de préjugés en faveur de telle ou telle forme d'enseignement, et d'étendre à l'enseignement secondaire le système admis pour l'enseignement supérieur et universitaire.

— Après avoir établi une première sélection sur base des ressources, on établirait une sélection sur base des résultats scolaires normalisés par l'avis des centres P.M.S. ou d'autres éléments d'appréciation, sans exiger des récipiendaires un nouveau concours.

— Le Conseil supérieur du Fonds, basé sur la double parité entre l'enseignement moyen et l'enseignement technique, éviterait les erreurs que l'on doit actuellement déplorer.

Enseignement supérieur universitaire et non universitaire.

Par la présente proposition de loi, les auteurs veulent :

— supprimer la discrimination injuste entre les montants des bourses universitaires et des bourses non universitaires;

— remédier à la stagnation actuelle du processus de démocratisation des études supérieures et universitaires.

Il importe, en effet, de resituer l'aide accordée sous forme de bourse dans l'ensemble de l'aide apportée par la communauté aux étudiants. Celle-ci comporte les bourses, les allocations familiales, les détaxations pour personnes à charge. Au plan budgétaire, les bourses ne représentent qu'une part minime de l'effort consenti par la communauté en faveur des étudiants de l'enseignement supérieur. Ajoutons-y les dépenses faites en matière d'enseignement universitaire et dont bénéficient tous les étudiants, quel que soit l'état de leurs ressources ou de celles de leurs parents.

— Arriver à ce qu'un nombre plus limité de bourses permette de couvrir plus efficacement les besoins réels des étudiants, compte tenu de l'ensemble des dépenses d'entretien, logement, transport, études, besoins socio-culturels.

Il va de soi que la distance à parcourir, l'obligation de loger ailleurs que chez ses parents et parfois assez loin, les charges familiales des étudiants mariés, constituent des facteurs importants à prendre en considération.

Het rechtstreeks storten van kinderbijslag aan studenten van het hoger en van het universitair onderwijs en niet aan hun ouders heeft een reële opvoedkundige waarde.

De auteurs van dit voorstel geven zich volledig rekenschap van het feit dat de concrete realisatie van deze politiek afhangt van de wijze waarop men gebruik zal maken van het kader en van de algemene principes, die in de wettekst worden aangegeven. Bijgevolg moeten heel wat materies bij koninklijk besluit worden geregeld en wordt veel overgelaten aan de wijze waarop de Hoge Raad en de bevoegde organen van de administratie het instrument zullen aanwenden waarover zij beschikken.

**

Bespreking van de artikelen.

Artikel 1.

Artikel 1 omschrijft het voorwerp van het huidige wetsvoorstel; terwijl de wet van 19 maart 1965 uitging van de oprichting van een fonds, vertrekt het huidige voorstel van het essentiële objectief, namelijk het instellen van een stelsel van toelagen en leningen, en niet het oprichten van administratieve instellingen die met de uitbetaling hiervan zijn belast.

Artikelen 2 en 3.

De artikelen 2 en 3 worden overgenomen uit de wet van 19 maart 1954 en behoeven geen commentaar.

Artikel 4.

Artikel 4 duidt de elementen aan die moeten voorliggen bij het bepalen van het bedrag van de toelagen en van de leningen. Naast de inkomsten van de betrokkenen en de werkelijke kosten van de studies, dient rekening gehouden met een geheel van andere factoren : leeftijd, burgerlijke stand, socio-culturele uitgaven, uitgaven voor logies, voor vervoer, voor een fatsoenlijk onderkomen enz. in het bijzonder wanneer de begunstigden in een andere stad verblijven dan die waar hun ouders wonen.

Deze elementen spelen een belangrijke rol voor de toelagen en de leningen die voor het hoger en het universitair onderwijs worden verstrekt.

De stimulans waarop gezinspeeld wordt in de laatste alinea van artikel 4 moet de begunstigden of de personen, die hen ten laste hebben, aansporen om studies aan te vatten of voort te zetten. Dit zal dikwijls het geval zijn voor kinderen uit gezinnen met een bescheiden inkomen, niet enkel wanneer het gaat om hogere of universitaire studies, maar ook om studies van de hogere graad van het secundair onderwijs. Men zal ook kunnen rekening houden met nationale en gewestelijke socio-economische factoren, alsook met het welbegrepen belang van de begunstigden.

Artikel 5.

Artikel 5 gaat uit van de bezorgdheid om iedere discriminatie *a priori* ten gunste of ten nadele van een bepaalde

Le versement direct des allocations familiales accordées du chef des étudiants de l'enseignement supérieur universitaire ou non universitaire à ceux-ci et non à leurs parents, aurait un caractère éducatif certain.

Les auteurs de la présente proposition se rendent parfaitement compte du fait que la réalisation concrète de cette politique dépend de la manière dont on se servira du cadre et des principes généraux tracés par le texte légal. Bien des matières sont, dès lors, laissées aux arrêtés royaux et à la manière dont le Conseil supérieur et les organes compétents de l'administration sauront mettre en œuvre l'instrument dont ils disposent.

**

Commentaire des articles.

Article 1er.

L'article 1er précise l'objet de la présente proposition de loi; alors que la loi du 19 mars 1954 partait de la création d'un fonds, la présente proposition part de l'objet essentiel, à savoir l'institution d'un régime d'allocations et de prêts et non pas les institutions administratives chargées d'en opérer le versement.

Articles 2 et 3.

Les articles 2 et 3 sont repris de la loi du 19 mars 1954 et ne nécessitent pas de commentaire.

Article 4.

L'article 4 précise les éléments qui doivent présider à la fixation du montant des allocations et des prêts. Outre les ressources des intéressés et le coût réel des études, il y a lieu de tenir compte d'un ensemble d'autres facteurs : âge, état civil, dépenses socio-culturelles, dépenses de logement, de transport, d'habitat convenable, etc. surtout lorsque les bénéficiaires résident dans des villes autres que celles où habitent leurs parents.

Ces éléments jouent un rôle important pour les allocations et prêts octroyés pour l'enseignement supérieur et universitaire.

Le stimulant auquel fait allusion l'alinéa dernier de l'article 4 doit inciter les bénéficiaires ou ceux à la charge desquels ils se trouvent à entamer ou à poursuivre des études. Ce sera souvent le cas pour les enfants de familles à revenus modestes, non seulement quand il s'agit d'études supérieures ou universitaires, mais aussi des études du degré supérieur de l'enseignement secondaire. Il pourra aussi tenir compte de facteurs socio-économiques nationaux et régionaux ainsi que de l'intérêt bien compris des bénéficiaires.

Article 5.

L'article 5 s'inspire du souci d'éviter toute discrimination *a priori* en faveur ou au détriment d'un type d'études :

onderwijsvorm te vermijden : verscheidene afdelingen van het secundair onderwijs, het normaalonderwijs, het technisch en kunstonderwijs, het universitair onderwijs.

De enige criteria die moeten worden toegepast, zijn diegene bepaald in artikel 4.

Artikel 6.

Artikel 6 heeft tot doel de ongerechtvaardigde en dikwijls zeer schadelijke vertraging in de uitbetaling van de toegekende voordelen te vermijden.

De auteurs van dit wetsvoorstel wensen dat een belangrijk gedeelte van de toelage of van de lening zo spoedig mogelijk zou gestort worden na het begin van het school- of van het academiejaar.

Artikelen 7 en 8.

Artikelen 7 en 8 behoeven geen commentaar.

Artikel 9.

Het verslag betreffende de activiteit van de diensten voor studietoelagen en -leningen dient vanzelfsprekend gepubliceerd te worden; de hierin vervatte gegevens zullen immers aanduidingen verstrekken voor een betere beoordeling en oriëntering van het beleid inzake de democratisering van het onderwijs.

Artikelen 10 en 11.

De artikelen 10 en 11 die betrekking hebben op de raden, maken een van de essentiële elementen uit van een samenhangend en sociaal beleid inzake toelagen en leningen.

In de optiek van de auteurs van dit wetsvoorstel moeten de hoge raden regelmatig vergaderen, en geraadpleegd worden over ieder element dat van belang is voor het beleid inzake toelagen en leningen, in het bijzonder wanneer het de verdeling betreft bepaald in artikel 13. Zij moeten ook kunnen handelen op eigen initiatief.

De taak van het secretariaat is belangrijk; het verzamelt de documentatie en de concrete elementen voor het beleid; het secretariaat wordt ook belast met de publikatie van het Jaarverslag zoals voorgeschreven bij artikel 11, laatste alinea.

Artikelen 12 en 13.

De artikelen 12 en 13 hebben betrekking op de financiering van het stelsel; zij vergen nauwelijks commentaar.

Het is onontbeerlijk, zoals in artikel 12 wordt bepaald, in de overdracht te voorzien van kredieten en andere geldsommen van het ene dienstjaar naar het andere.

Artikelen 14, 15 en 16.

De artikelen 14, 15 en 16 omvatten overgangs-, afschaffings- en slotbepalingen.

diverses sections de l'enseignement secondaire, enseignement normal, enseignement technique ou artistique, enseignement universitaire.

Les seuls critères à appliquer sont ceux que prévoit l'article 4.

Article 6.

L'article 6 a pour objet d'éviter les retards injustifiés et souvent très dommageables dans le paiement des avantages accordés.

Les auteurs de la présente proposition de loi souhaitent qu'une part importante de l'allocation ou du prêt soit versée le plus tôt possible après le début de l'année scolaire ou académique.

Articles 7 et 8.

Les articles 7 et 8 ne nécessitent pas de commentaire.

Article 9.

Le rapport concernant l'activité des services d'allocations et de prêts d'études doivent évidemment être publiés; les données contenues dans ce rapport fourniront en effet des indications en vue d'une meilleure promotion et orientation de la politique de démocratisation de l'enseignement.

Articles 10 et 11.

Les articles 10 et 11 qui visent les conseils constituent un des éléments essentiels d'une politique cohérente et sociale des allocations et des prêts.

Dans l'optique des auteurs de la présente proposition de loi, les conseils supérieurs doivent se réunir régulièrement, être consultés sur tout élément intéressant la politique des allocations et prêts, notamment quand il s'agit de la répartition prévue à l'article 13. Ils doivent pouvoir aussi agir d'initiative.

Le rôle du secrétariat est important; c'est lui qui réunit la documentation, les éléments concrets d'une politique; c'est lui qui se chargera aussi de la publication du rapport annuel ainsi qu'il est prévu à l'article 11, dernier alinéa.

Articles 12 et 13.

Les articles 12 et 13 visent le financement du régime; ils ne nécessitent guère de commentaires.

Il est indispensable, comme le dispose l'article 12, de prévoir le report des crédits et autres ressources d'un exercice à l'autre.

Articles 14, 15 et 16.

Les articles 14, 15 et 16 contiennent des dispositions transitoires, abrogatoires et finales.

Artikel 14.

Artikel 14 bepaalt dat de huidige bursalen verder bepaalt een beurs blijven genieten, indien zij nog steeds beantwoorden aan de voorwaarden die werden gesteld bij de toekenning ervan, doch slechts tot het einde van de studies waarvoor de beurs werd verleend.

Benevens de koninklijke besluiten die van toepassing zijn voor het jaar 1969-70 zijn de reglementen, waarvan sprake in artikel 14, die welke voor het jaar 1969-70 werden bepaald door de bestendige deputatie, het college van burgemeester en schepenen en eventueel door de selectiecomités, die bevoegd zijn voor de gemeente waar de kandidaat gedomicilieerd was.

Hij die een beurs heeft bekomen voor de lagere graad van het middelbaar onderwijs zal deze niet verlengd zien voor de hogere graad van het secundair onderwijs; hij die een beurs kreeg voor het secundair onderwijs zal geen verlenging bekomen voor het hoger of universitair onderwijs en geen enkele verlenging wordt toegestaan wanneer men van studierichting verandert.

In al deze gevallen wordt de nieuwe wet van toepassing.

Artikel 15.

Artikel 15 voorziet in de opheffing van het Nationaal Fonds dat werd opgericht door de wet van 19 maart 1954.

Artikel 16.

Artikel 16 behoeft geen commentaar.

M. VANDEWIELE.

♦♦

VOORSTEL VAN WET

HOOFDSTUK I.

Toelagen en leningen.

ARTIKEL 1.

Een stelsel van studietoelagen en -leningen wordt ingesteld met het doel te verlenen :

a) studietoelagen aan de leerlingen van de hogere graad van het secundair onderwijs, alsook aan de studenten van het hoger onderwijs;

b) studieleningen aan de studenten van het hoger onderwijs, die geen toelagen genieten of ter aanvulling van deze laatste.

De Koning kan, na advies van de Hoge Raad bedoeld in artikel 10, de studies van de 3e cyclus van het hoger onder-

Article 14.

L'article 14 prévoit que les bénéficiaires actuels des bourses pourront continuer à en bénéficier s'il continuent à répondre aux conditions qui avaient justifié leur octroi, mais seulement jusqu'à la fin des études pour lesquelles elles ont été accordées.

Outre les arrêtés royaux appliqués pour l'année 1969-1970, les réglementations dont il est question à l'article 14 sont celles qui étaient fixées pour l'année 1969-1970 par la Députation permanente, le collège des bourgmestre et échevins et éventuellement par les comités de sélection compétents pour la commune où le candidat était domicilié.

Celui qui aurait obtenu une bourse pour l'enseignement secondaire du degré inférieur ne la verra plus prolongée pour l'enseignement secondaire du degré supérieur; celui qui en a reçu une pour l'enseignement secondaire, n'en obtiendra pas le prolongement pour l'enseignement supérieur ou universitaire, et aucune prolongation n'est accordée si l'on change d'orientation d'études.

Dans tous ces cas, la nouvelle loi devient applicable.

Article 15.

L'article 15 abroge le Fonds national visé par la loi du 19 mars 1954.

Article 16.

L'article 16 n'appelle pas de commentaires.

♦♦

PROPOSITION DE LOI

CHAPITRE I.

Des allocations et des prêts.

ARTICLE 1er.

Il est institué un régime d'allocations et de prêts d'études ayant pour objet d'octroyer :

a) des allocations d'études aux élèves de l'enseignement secondaire du degré supérieur, ainsi qu'aux étudiants de l'enseignement supérieur et universitaire;

b) des prêts d'études aux étudiants de l'enseignement supérieur et universitaire qui ne bénéficient pas d'allocations ou en complément de celles-ci.

Le Roi peut, après avis du Conseil supérieur prévu à l'article 10, déterminer les études du 3e cycle de l'enseignement

wijs bepalen, die enkel voor het toekennen van een studielening in aanmerking kunnen komen.

ART. 2.

De toelagen en leningen worden toegekend aan de leerlingen en studenten van Belgische nationaliteit zonder onderscheid tussen het openbaar of privé karakter van de inrichtingen waar de kandidaten hun studies in België aanvangen of voortzetten, mits deze inrichtingen waarborgen bieden voor de waarde van hun onderwijs.

ART. 3.

De Koning kan de voordelen van deze wet uitbreiden tot bepaalde categorieën van studenten die de Belgische nationaliteit niet bezitten, maar hun studies in België voortzetten, en tot bepaalde categorieën van Belgische studenten die hun studies in het buitenland voortzetten.

ART. 4.

De bedragen van de studietoelagen en studieleningen worden vastgesteld rekening gehouden met :

- a) de inkomsten van de begunstigten en van de personen die met hun onderhoud belast zijn of erin voorzien;
- b) de werkelijke kosten van de studies;
- c) alle andere elementen die van aard zijn de reële noden van de begunstigten te bepalen.

Hieraan kan eventueel een stimulans worden toegevoegd ten einde de begunstigten aan te sporen om de studies, die beantwoorden aan hun aanleg en keuze, aan te vatten of verder te zetten, of om studierichtingen te kiezen die aan nationale en regionale socio-economische noden beantwoorden.

De Koning omschrijft de toekenningsvoorwaarden en de modaliteiten voor het indienen van de aanvraag.

ART. 5.

De bepalingen van artikel 4 zijn op dezelfde wijze van toepassing op de studietoelagen en -leningen voor de hogere graad van het secundair onderwijs, voor het hoger onderwijs en voor het universitair onderwijs.

ART. 6.

De studietoelagen en -leningen worden gestort binnen 3 maanden na het indienen van de behoorlijk gerechtvaardigde aanvraag, en dit voor het gehele bedrag wanneer het toelagen of leningen betreft voor studies van de hogere graad van het secundair onderwijs, en voor tenminste 50 pct. wanneer het hogere of universitaire studies betreft.

In dit laatste geval zal het saldo ten laatste worden gestort op de 1ste maart van het academiejaar voor hetwelk de toelagen of leningen worden toegekend.

supérieur qui ne peuvent entrer en considération que pour le seul octroi d'un prêt d'études.

ART. 2.

Les allocations et prêts sont accordés aux élèves et étudiants de nationalité belge sans distinction quant au caractère public ou privé des établissements où les candidats entament ou poursuivent leurs études en Belgique, pourvu que ces établissements offrent des garanties du point de vue de la valeur de leur enseignement.

ART. 3.

Le Roi peut étendre le bénéfice de la présente loi à certaines catégories d'étudiants n'ayant pas la nationalité belge, qui poursuivent leurs études en Belgique, et à certaines catégories d'étudiants belges qui poursuivent leurs études à l'étranger.

ART. 4.

Les montants des allocations et prêts d'études sont fixés compte tenu :

- a) des ressources des bénéficiaires et des personnes qui les ont à leur charge ou qui pourvoient à leur entretien;
- b) du coût réel des études;
- c) de tous autres éléments de nature à déterminer les besoins réels des bénéficiaires.

Il peut y être ajouté, le cas échéant, un stimulant en vue d'engager les bénéficiaires à entamer ou à poursuivre les études qui répondent à leurs aptitudes et à leur choix, ou à s'engager dans des orientations d'études qui répondent aux besoins socio-économiques nationaux et régionaux.

Le Roi précise les conditions d'octroi et les modalités d'introduction de la demande.

ART. 5.

Les dispositions de l'article 4 sont appliquées de la même manière aux allocations et prêts d'études accordés pour l'enseignement secondaire du degré supérieur, pour l'enseignement supérieur et pour l'enseignement universitaire.

ART. 6.

Les allocations et prêts d'études sont versés dans les 3 mois de l'introduction de la demande dûment justifiée, et ce pour la totalité du montant lorsqu'il s'agit d'allocations ou prêts consentis pour des études secondaires du degré supérieur, et à concurrence de 50 p.c. au moins lorsqu'il s'agit d'études supérieures et universitaires.

Dans ce dernier cas, le solde sera versé au plus tard le 1er mars de l'année académique pour laquelle les allocations ou prêts ont été accordés.

ART. 7.

De toelage moet worden terugbetaald, onder de voorwaarden door de Koning bepaald :

a) wanneer een der vereiste voorwaarden voor het verkrijgen van de toelagen niet is vervuld;

b) indien de betrokkene niet regelmatig de lessen volgt en de werken verricht die beantwoorden aan de studies waarvoor de toelage werd verleend of indien hij zich niet aanbiedt voor de examens van een zitting, dit alles zonder geldige redenen.

Een boete kan worden opgelegd in geval van valse verklaring of indien de student zonder geldige redenen zijn studies heeft stopgezet.

ART. 8.

De Koning bepaalt de voorwaarden tot terugbetaling van de leningen.

ART. 9.

De ministers van Nationale Opvoeding brengen jaarlijks verslag uit over de activiteiten van hun dienst voor studietoelagen en -leningen.

HOOFDSTUK II.

De Hoge Raden.

ART. 10.

§ 1. Bij het Nederlandstalige en bij het Franstalige ministerie van Nationale Opvoeding worden respectievelijk een Hoge Raad voor studietoelagen en -leningen voor het Nederlandse taalstelsel en een Hoge Raad voor studietoelagen en -leningen voor het Franse taalstelsel opgericht, die als volgt worden samengesteld :

1°. 8 leden benoemd door de Koning naar rata van 4 voor het hoger secundair onderwijs, waarvan 2 voor het algemeen vormend onderwijs en 2 voor het technisch- en beroepsonderwijs, 4 voor het hoger onderwijs, waarvan 2 voor het universitair onderwijs, zodanig dat het niet-confessioneel en het confessioneel onderwijs in gelijk aantal vertegenwoordigd zijn;

2°. 4 vertegenwoordigers van de ouderverenigingen en 4 vertegenwoordigers van de studentenverenigingen.

§ 2. De raad wordt beurtelings voorgezeten door een lid van de groep bedoeld onder 1°, die behoort tot de sector van het niet-confessioneel onderwijs en door een lid van dezelfde groep die behoort tot de sector van het confessioneel onderwijs.

§ 3. Het mandaat van de leden duurt 4 jaar en is hernieuwbaar. In geval van overlijden of ontslag van een lid wordt deze vervangen door een vertegenwoordiger van dezelfde groep voor de nog lopende termijn van zijn mandaat.

ART. 7.

L'allocation est restituée, dans les conditions fixées par le Roi :

a) si une des conditions requises pour l'octroi des allocations n'est pas remplie;

b) si l'intéressé ne suit pas régulièrement les cours et travaux correspondant aux études pour lesquelles l'allocation a été accordée ou ne se présente pas aux examens d'une session, le tout sans motif valable.

Une amende peut être imposée en cas de fausse déclaration ou si l'étudiant a abandonné sans motif valable ses études.

ART. 8.

Le Roi fixe les conditions de remboursement des prêts.

ART. 9.

Les ministres de l'Education nationale font annuellement rapport sur les activités de leurs services d'allocations et de prêts d'études.

CHAPITRE II.

Des conseils supérieurs.

ART. 10.

§ 1er. Il est créé respectivement auprès des ministères de l'Education nationale français et de l'Education nationale néerlandaise un conseil supérieur des allocations et prêts d'études du régime français et un conseil supérieur des allocations et prêts d'études du régime néerlandais, composés comme suit :

1°. 8 membres nommés par le Roi à raison de 4 pour l'enseignement secondaire supérieur, dont un pour l'enseignement général et un pour l'enseignement technique et professionnel, 4 pour l'enseignement supérieur, dont 2 pour l'enseignement universitaire, de manière telle que l'enseignement non confessionnel et l'enseignement confessionnel soient représentés à égalité;

2°. 4 représentants des organisations de parents et 4 de organisations d'étudiants.

§ 2. Le Conseil est présidé à tour de rôle par un membre du groupe mentionné au 1, appartenant au secteur non confessionnel, et par un membre du même groupe appartenant au secteur confessionnel.

§ 3. Le mandat des membres est d'une durée de 4 ans et est renouvelable. En cas de décès ou de démission d'un membre, celui-ci est remplacé jusqu'à l'expiration de la durée de son mandat par un représentant du même groupe.

§ 4. Het secretariaat wordt waargenomen door het hoofd van de dienst voor studietoelagen en -leningen van het betrokken departement.

ART. 11.

Hetzij op vraag van de minister, hetzij uit eigen initiatief, geven de hoge raden hun advies over alle vraagstukken die van belang zijn voor het stelsel van studietoelagen en -leningen dat door deze wet wordt ingesteld.

De raden kunnen gezamenlijk vergaderen indien ze zulks nuttig of noodzakelijk achten.

Zij publiceren een jaarverslag over hun activiteiten en over deze van de Dienst voor studietoelagen en -leningen.

HOOFDSTUK III.

Financiering van studietoelagen en -leningen.

ART. 12.

§ 1. De financiering van het stelsel van studietoelagen wordt verzekerd :

a) door jaarlijkse kredieten die worden ingeschreven respectievelijk op de begroting van het Ministerie van Nationale Opvoeding en van de Nederlandse Cultuur en op deze van het Ministerie van Nationale Opvoeding en van de Franse Cultuur;

b) door de terugbetalingen en boeten bepaald onder artikel 7.

§ 2. De financiering van het stelsel van studieleningen wordt verzekerd door jaarlijkse kredieten die op dezelfde begrotingen worden ingeschreven, alsook door de terugbetalingen van de leningen.

De saldi die tijdens het lopende boekjaar niet werden opgebruikt worden naar het volgende boekjaar overgeheveld.

ART. 13.

De ministers die respectievelijk de Nationale Opvoeding en de Nederlandse Cultuur en de Nationale Opvoeding en de Franse Cultuur onder hun bevoegdheid hebben, bepalen jaarlijks, op advies van de hoge raad waarvan sprake onder artikel 10 en 11 hierboven, het globaal bedrag dat zij respectievelijk van de hogere graad van het secundair onderwijs, aan het hoger onderwijs, en aan de financiering van de wetenschappelijke studies in verband met de werking van het stelsel, besteden.

HOOFDSTUK IV.

Overgangs-, afschaffings- en slotbepalingen.

ART. 14.

Degenen die thans een studiebeurs ontvangen kunnen de hernieuwing hiervan bekomen tot het einde van de secun-

§ 4. Le secrétariat est assuré par le chef du service des allocations et prêts d'études du département intéressé.

ART. 11.

Les conseils supérieurs donnent, soit à la demande du ministre, soit d'initiative, leur avis sur toutes questions intéressant le régime des allocations et prêts d'études instauré par la présente loi.

Les conseils peuvent siéger conjointement quand ils le jugent utile ou nécessaire.

Ils publient un rapport annuel sur leurs activités et celles du Service des allocations et prêts d'études.

CHAPITRE III.

Du financement des allocations et prêts d'études.

ART. 12.

§ 1er. Le financement du régime d'allocations d'études est assuré :

a) par des crédits annuels portés respectivement au budget du Ministère de l'Education nationale et de la Culture français et à celui du Ministère de l'Education nationale et de la Culture néerlandais;

b) par les remboursements et amendes prévus à l'article 7.

§ 2. Le financement du régime des prêts d'études est assuré par des crédits annuels inscrits aux mêmes budgets, ainsi que par les remboursements des prêts.

Les soldes non utilisés au cours d'un exercice sont reportés à l'exercice suivant.

ART. 13.

Les Ministres ayant respectivement dans leurs attributions l'Education nationale et la Culture françaises et l'Education nationale et la Culture néerlandaises déterminent annuellement, sur avis du conseil supérieur prévu aux articles 10 et 11 ci-dessus, le montant global qu'ils consacrent respectivement à l'enseignement secondaire du degré supérieur, à l'enseignement supérieur, à l'enseignement universitaire et au financement des études scientifiques se rapportant au fonctionnement du régime.

CHAPITRE IV.

Dispositions transitoires, abrogatoires et finales.

ART. 14.

Les bénéficiaires actuels d'une bourse d'études pourront la voir renouvelée jusqu'à la fin des études secondaires supé-

daire, hogere of universitaire studies, waarvoor bedoelde beurs werd toegekend, indien zij verder blijven beantwoorden aan de voorwaarden die door de vroegere bepalingen voor het verkrijgen van de beurs werden gesteld.

ART. 15.

De wet van 19 maart 1954 tot instelling van een Nationaal Studiefonds wordt opgeheven.

De verplichtingen en lasten van het Fonds worden overgenomen door het Rijk.

ART. 16.

Deze wet wordt van kracht op 1 september 1970.

M. VANDEWIELE.
F. DE BONDT.
J. DEBUCQUOY.
R. VANDEKERCKHOVE.

rieures ou universitaires pour lesquelles cette bourse leur a été accordée, s'ils continuent à répondre aux conditions fixées par l'ancienne réglementation pour son octroi.

ART. 15.

La loi du 19 mars 1954 instituant un Fonds national des études est abrogée.

Les obligations et charges du Fonds sont reprises par l'Etat.

ART. 16.

La présente loi entre en vigueur au 1er septembre 1970.